



ЦЕНТР
ЕКОНОМІЧНОЇ
СТРАТЕГІЇ



МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Українські біженці після трьох років за кордоном. Четверта хвиля дослідження

Дата: 20.02.2025

Автори: Дарія Михайліщина, Марія Томіліна, Єлеазар Левченко,
Олександра Мироненко, Максим Самойлюк

Керівник проєкту – Гліб Вишлінський

КІЛЬКІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ



КІЛЬКІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ

За межами України перебуває 5,2 млн українців (+0,3 млн за рік)

Станом на кінець листопада 2024 року за кордоном залишається 3,7 млн українців, що на 300 тис. більше, ніж у січні. Загалом із початку війни виїхало 43 млн осіб, а повернулося 39,3 млн.

За опитуванням Info Sapiens, 6,6% (239 тис.) українців виїхали до Європи через РФ та Білорусь, що менше, ніж 7,5% у січні 2024 року.

За даними ООН, кількість українських біженців в Росії та Білорусі становить близько 1,3 млн осіб. Цей показник відповідає минулорічному.

Відповідно, загальна кількість українських біженців складає 5,2 млн осіб. Тоді, як станом на січень 2024 року, таких було 4,9 млн. осіб.

За кордоном залишається 3,7 млн українців, які виїхали через кордони з країнами Європи



КІЛЬКІСТЬ УКРАЇНЦІВ ЗА КОРДОНОМ

Розподіл українських біженців за країною перебування

- На кінець листопада 2024 року, близько 4,2 млн українців мають статус тимчасового захисту в країнах ЄС.
- Найбільше біженців перебуває в Німеччині (1,3 млн осіб), Польщі (951,6 тис) та Чехії (381,2 тис).
- У розподілі біженців на 1 особу в країні лідирує Чехія – близько 35 українців на 1 тис. жителів.
- З січня по листопад 2024 року в країнах Європи частка чоловіків зросла з 37% до 39%. Найбільше зростання зафіксовано у Болгарії – на 8 в.п. (з 35% до 43%).
- Поза країнами Європи, найбільшими країнами за кількістю прийнятих українців є Канада (298,1 тис. осіб), Велика Британія (253,5 тис.) і США (187 тис.).





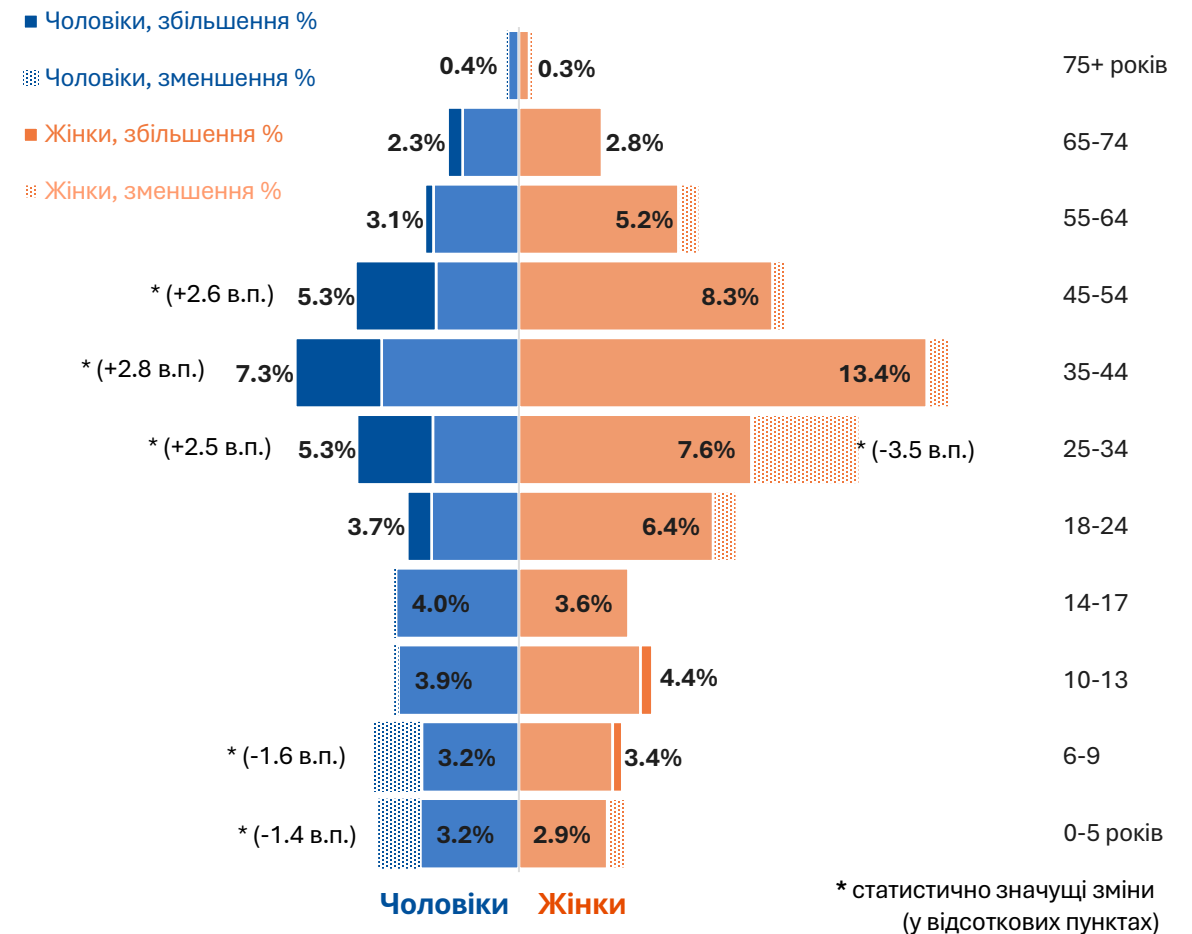
ХТО САМЕ ВИЇХАВ З УКРАЇНИ?

ХТО САМЕ ВИЇХАВ З УКРАЇНИ?

Більшість біженців – це жінки віком 35-44 та діти

- Більшість біженців – дорослі жінки (44%).
- Дорослих чоловіків серед біженців – 27%.
- З січня 2024 року частка неповнолітніх зменшилась з 32% до 29%.
- Відносна більшість українських біженців за кордоном перебувають у Німеччині та Польщі – 20% та 18% відповідно.
- Більшість опитаних нами біженців виїхали зі східних і північних областей України – 33% та 28% відповідно.
- Частка опитаних українських біженців, які у грудні 2024 року мали вищу або незакінчену вищу освіту, зберігається на рівні 74%.

Частка жінок у віці 25-34 років серед українських біженців скоротилася



ЯК ЖИВУТЬ УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ?

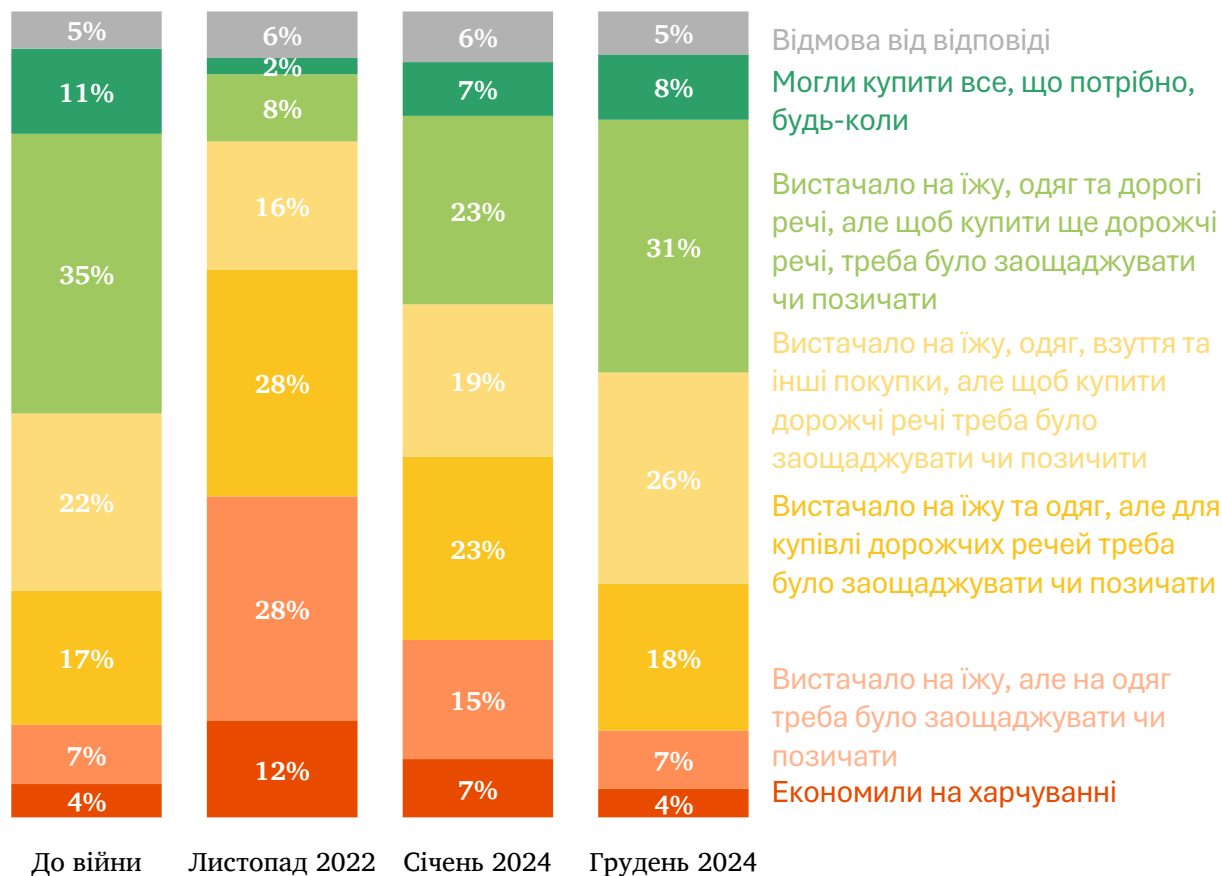


ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ

Економічне становище українських біженців покращилося

- Економічне становище українців за кордоном покращилося: з січня 2024 року частка тих, кому вистачало лише на їжу, зменшилася на 7,5 в. п.
- Загалом спостерігається тенденція до зниження бідності серед біженців.
- Це пояснюється, зокрема, вищим рівнем працевлаштування та зростанням доходів.
- З січня 2024 року частка залучених до ринку праці зросла з 45% до 56%. Також зменшується частка тих, хто не шукає роботи.
- Вже 39% працюють за тією ж спеціальністю, що і до початку повномасштабного вторгнення, хоча ще майже половина працюють за іншою спеціальністю.

Українські біженці покращили своє економічне становище



Джерело: опитування Info Sapiens на замовлення ЦЕС

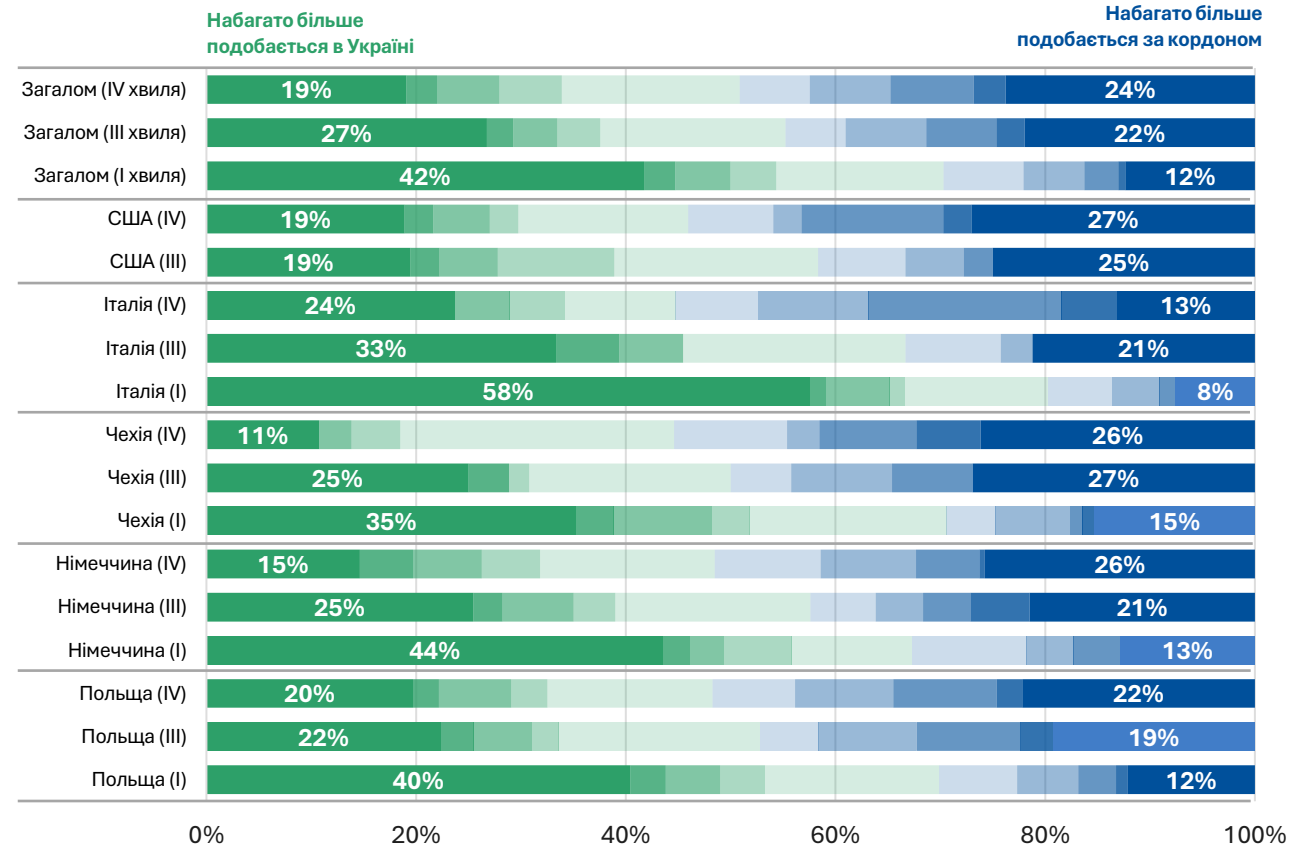
СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ

Рівень адаптації українських біженців зростає, все більшій частці подобається жити за кордоном

- Очікувано, довше перебування за кордоном супроводжується адаптацією до нового життя.
- Все більша частка біженців повідомляє, що їм більше подобається за кордоном, аніж в Україні. Майже половина опитаних має категоричні погляди з цього питання та обрала крайні варіанти
- Рівень підтримки місцевих жителів залишається високим. Найпозитивніше ставлення до себе відмічають біженці у США, Канаді та Британії.
- Протягом 2024 року, частка українців з друзями серед місцевих з залишилася на тому ж рівні - 63%. Водночас майже третина біженців досі не має хороших знайомих з місцевих жителів.

Усюди добре, а вдома краще? Впала частка тих, хто так вважає

Порівняння результатів I (листопад 2022), III (січень 2024) і IV (грудень 2024) хвиль опитування.



Джерело: опитування Info Sapiens на замовлення ЦЕС

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ

Оцінка втрати робочої сили

- За нашими оцінками, близько **2,5 млн** (68%) **біженців були активними на ринку праці до повномасштабної війни.**
- Серед них близько **265 тис. біженців** були трудовими мігрантами у 2021 році.
- Різниця між цими числами дає нам оцінку **втрати активної робочої сили – близько 2,3 млн осіб** (з яких близько 570 тис. біженців в РФ).

	Всього дорослих біженців	з них: працювали до війни (68,2% біженців)	Середньозваже на кількість біженців-трудомих мігрантів у 2021 році	Втрата робочої сили
За кордоном (без РФ та РБ)	2 775 158	1 892 658	198 418	1 694 240
За кордоном (включно з РФ та РБ)	3 713 519	2 532 620	265 509	2 267 111



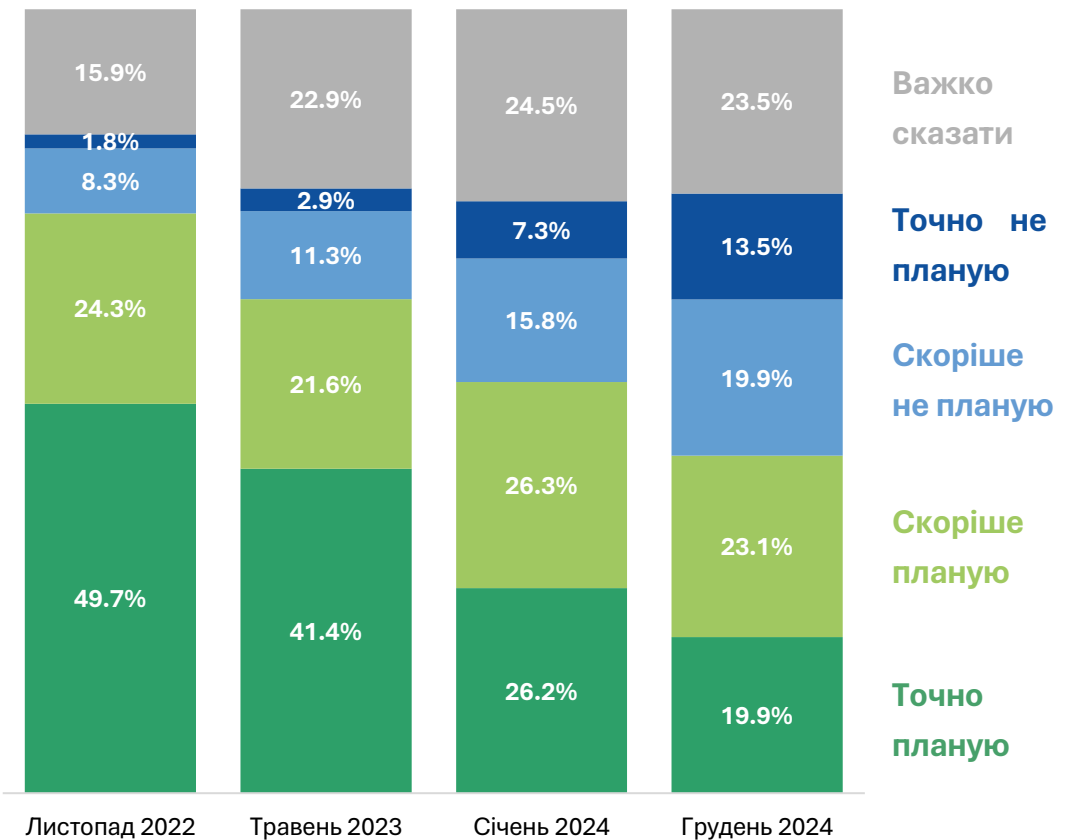
ЧИ ПЛАНУЮТЬ УКРАЇНЦІ ПОВЕРТАТИСЯ?

ЧИ ПЛАНУЮТЬ УКРАЇНЦІ ПОВЕРТАТИСЯ?

Плани дорослих та малих українців щодо повернення в Україну

- Вже менше половини українців планують повернутися до України (20% точно та 23% скоріше). 77% планує це зробити після війни.
- Остаточне закінчення війни / припинення бойових дій та повітряних ударів, вищий рівень життя в Україні, можливість знайти добре оплачувану роботу – це фактори, які стимулюватимуть українських біженців повернутися до України.
- Лише невелика частка біженців (18%) готові повернутися до інших регіонів, а не у свій рідний. Головні чинники, які б стимулювали повернення не у свій регіон.
- Порівняно з дорослими, частка дітей, які хочуть повернутися до України є меншою: 13% точно і 18% скоріше. Найбільш охочі це зробити діти віком 6-10 років і ті, що навчаються в українських школах.

Частка тих, хто точно планує повернутися, знизилася на 6 в.п. протягом 2024 року



Джерело: опитування Info Sapiens на замовлення ЦЕС



ГРУПИ БІЖЕНЦІВ

За результатами кластерного аналізу виокремили 4 групи біженців.

1. Патріотичні — 28%

- 86% точно або скоріше прагнуть повернутись (43% серед усіх)
- 64% їздили до України після виїзду, більш оптимістичні щодо закінчення війни
- 62% не отримують жодної допомоги, 38% не мають друзів серед місцевих
- Менш схильні жити в Німеччині, більш схильні жити в Польщі

2. Квазітрудові мігранти — 24%

- 73% порівняно з 47% серед усіх біженців працюють
- Лише 13% із них точно або скоріше планують повернутися до України
- 51% чоловіків (38% серед усіх)
- Більш схильні жити в Польщі, менш схильні жити в Німеччині
- Молодші порівняно з іншими групами, менш схильні мати дітей



3. Класичні біженці — 22%

- 54% із них виїхали між 24 лютого і кінцем березня 2022 року, більше жінок середнього віку
- Лише 8% не отримують допомоги (порівняно з 37% серед усіх)
- Найбільше змінили думку щодо повернення (в бік неповернення)
- Найбільше інтегрувались в життя поточної країни



4. Люди з зони бойових дій — 26%

- Більш схильні походити з Харківської (18%) та Донецької (17%) областей
- Виїхали переважно через бойові дії
- Більш схильні жити в Німеччині, менш в Польщі, отримують більше допомоги
- Старші та бідніші за інші групи



РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ

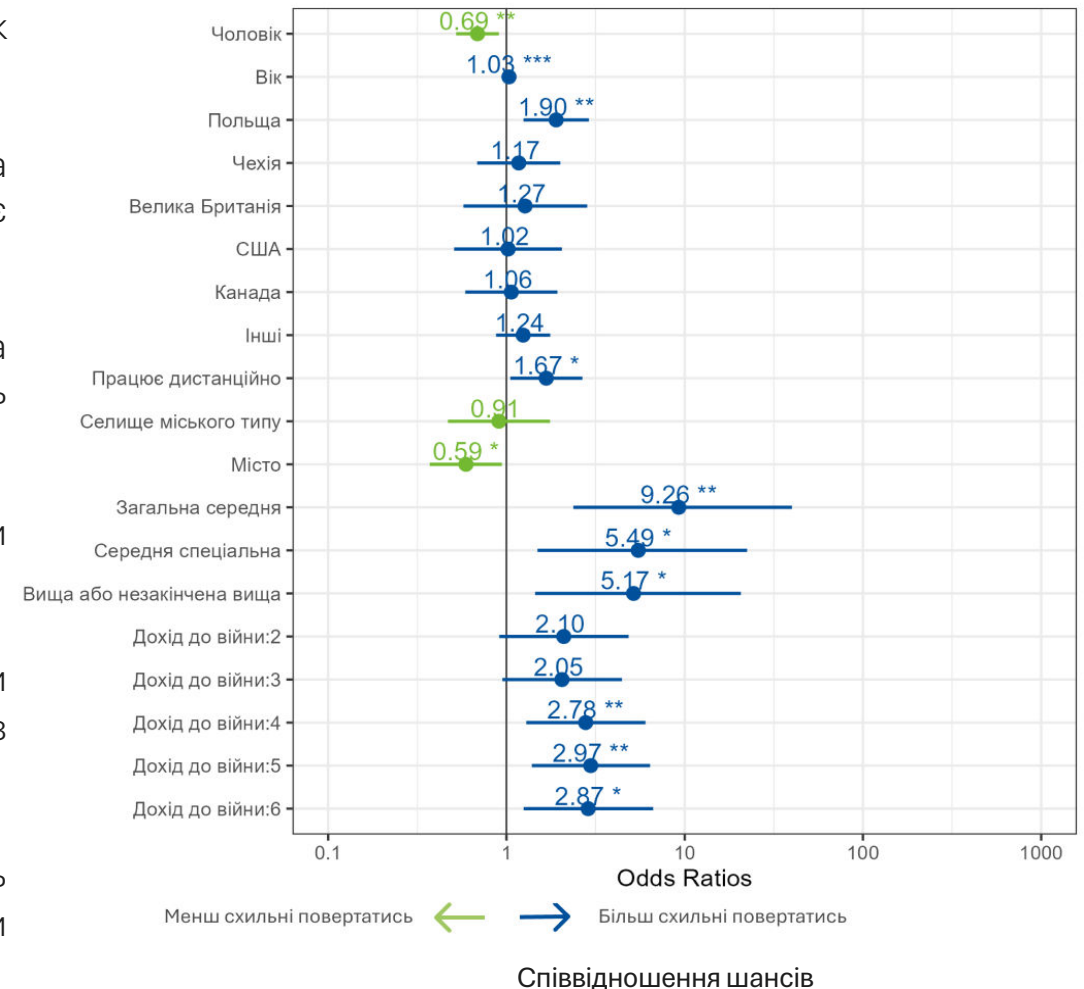



РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ

Фактори, які корелюють із бажанням українців повернутися

- Жінки на 31% більш схильні прагнути повернення в Україну, ніж чоловіки.
- Старші люди більш схильні до повернення в Україну: якщо людина старше на 1 рік, це збільшує вірогідність того, що вона бажає повернутись, на 3%.
- Українці, які досі працюють дистанційно на українську компанію на 67% більш схильні повертатись ніж ті, хто не працюють і не шукають роботу.
- Українці, які зараз проживають у Польщі, на 90% більш схильні бажати повернутись, ніж українці в Німеччині.
- Розмір населеного пункту, в якому біженці проживали до війни негативно корелюється з бажанням повернутись, люди які виїхали з міст на 41% менш схильні бажати повернутись ніж ті, які виїхали з сіл
- Чим вищий рівень довоєнного доходу, тим більше біженці прагнуть повернутись: ті, у кого дохід був вище середнього майже в 3 рази більш схильні повернутись ніж люди з найнижчим доходом

Результати регресійного аналізу





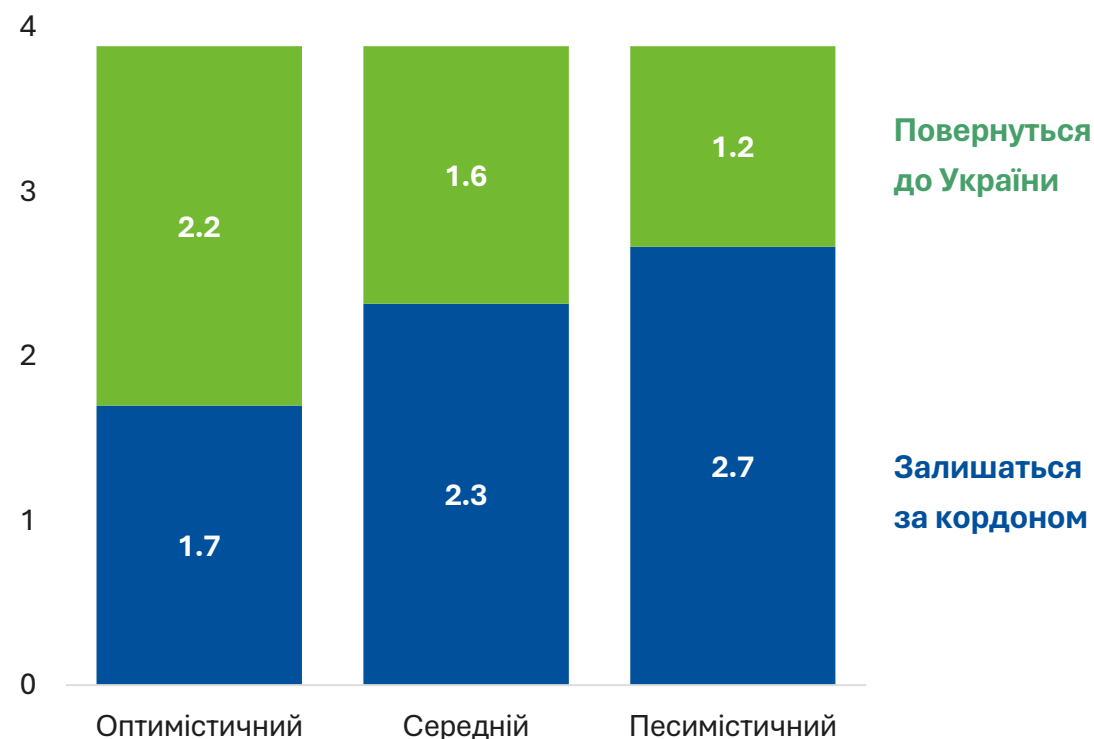
СКІЛЬКИ БІЖЕНЦІВ ПОВЕРНЕТЬСЯ? ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ВТРАТИ

СКІЛЬКИ БІЖЕНЦІВ ПОВЕРНЕТЬСЯ, А СКІЛЬКИ ЩЕ ВИЇДЕ?

Оцінюємо повернення біженців за трьома сценаріями

- Ми оцінюємо кількість біженців, які повернуться та залишаться за кордоном у трьох сценаріях: оптимістичному, середньому та песимістичному.
- За нашими розрахунками, після закінчення війни за кордоном загалом залишиться 1,7 млн українців в оптимістичному сценарії, 2,3 млн – в середньому, та 2,7 млн в песимістичному сценарії.
- Таким чином, до України повернеться 2,2 млн українців в оптимістичному сценарії, 1,6 млн - в середньому і 1,2 млн – у песимістичному.
- За нашими розрахунками, за кордон додатково можуть виїхати 290 тис. українців в оптимістичному сценарії, 389 тис. в середньому та 532 в песимістичному.

Кількість українців, які залишаться і повернуться додому, за сценаріями, млн осіб



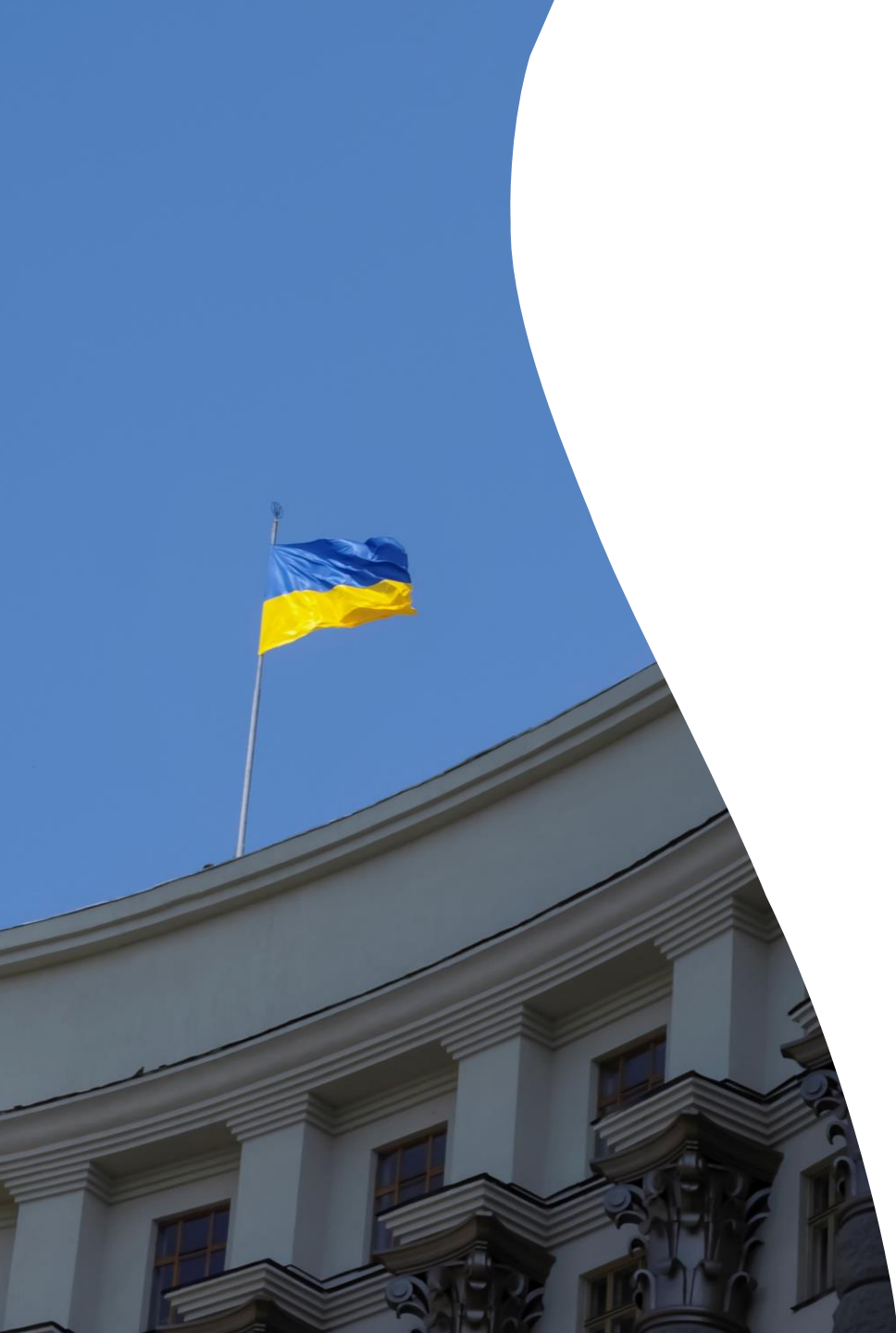
ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ВТРАТИ

Економічні та демографічні втрати від неповернення біженців

- Економічні втрати від неповернення біженців включатимуть знижене споживання в Україні та зменшення виробництва.
- Загальні втрати для економіки України становитимуть 5,1% від довоєнного ВВП в оптимістичному сценарії, 6,8% - в середньому сценарії та 7,8% - в песимістичному.
- Демографічні втрати: найбільше зменшилась кількість дітей та жінок середнього віку. Близько 18% українських дітей віком 0-9 років зараз знаходяться за кордоном.
- Великі втрати і у віковій групі 10-19 років: наразі за кордоном знаходяться 17% дівчат та 23% хлопців цього віку.
- Серед дорослих найбільше зменшилась кількість жінок віком 20-49 років: за кордон виїхали 13% жінок віком 20-29 років і 19% жінок в обох вікових групах: 30-39 років та 40-49 років.

	Оптимістичний	Середній	Песимістичний
Споживчі втрати (% від довоєнного ВВП)	1,91%	2,60%	2,98%
Втрати від зменшення кількості робочої сили (% від довоєнного ВВП)	3,23%	4,23%	4,77%
Загальні економічні втрати (% від довоєнного ВВП)	5,14%	6,83%	7,75%

РЕКОМЕНДАЦІЇ



Як стимулювати українських біженців повернутись до України?

- **Співпраця з країнами ЄС у поверненні українців після війни:** Україна має донести до європейських партнерів, що допомога Україні у поверненні біженців після війни буде великою підтримкою для неї.
- **Швидка післявоєнна відбудова постраждалих регіонів:** щоб українцям із регіонів, які постраждали від війни, було куди повертатись, потрібно швидко відбудувати зруйновані регіони.
- **Поки триває відбудова, надавати допомогу людям із постраждалих й окупованих регіонів:** це може бути як грошові виплати, так і забезпечення житлом чи субсидування його оренди у регіонах України, які не зазнали руйнувань внаслідок війни.
- **Компенсації за знищене житло:** уряд має розширити програму сертифікатів на житло для ВПО, залучаючи міжнародне фінансування та створюючи єдину цифрову систему для прозорого розподілу коштів.
- **Розвиток механізмів державно-приватного партнерства:** щоб інвестор мав намір вкладати кошти в українську економіку без побоювань, пов'язаних із труднощами у пошуку робочої сили, держава може будувати житлові будинки для потенційних працівників.

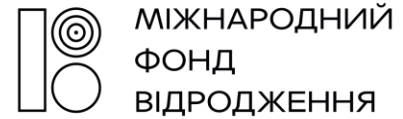
Як стимулювати українських біженців повернутись до України?

- Допомога у пошуку роботи у безпечнішому регіоні, курси перекваліфікації.
- Збільшення ресурсів на комунікацію зі співвітчизниками за кордоном через дипломатичні представництва: організувати регулярні зустрічі, консультації та інформаційні семінари для українських громадян, які залишили Україну.
- Спрощена реінтеграція дітей до навчання в українських школах: Коли українські діти будуть повертатися до України, слід зарахувати вивчені ними предмети за кордоном та поновити їх у школах без додаткових іспитів.
- Спрощення вступу українських випускників іноземних шкіл до українських закладів вищої освіти.
- Надання українським біженцям свободи пересування і вибору місця проживання, аналогічно до громадян ЄС: це дозволить біженцям повертатися без страху втрати пільг або права на проживання за кордоном



ГОЛОВНЕ

- За нашими розрахунками, станом на кінець листопада 2024 року за кордоном через війну перебуває **5,2 млн українців**. Переважна **більшість біженців – це дорослі жінки (44%) та діти (29%)**. Найбільша статево-вікова категорія – жінки у віці 35-44 років (13%).
- Станом на листопад 2024 року, найбільша частка українських біженців у Європі перебуває в Німеччині (27%) та Польщі (23%). Поза країнами Європи, найбільшими країнами за кількістю прийнятих з початку повномасштабного вторгнення українців – США (187 тис. осіб), Велика Британія (253,5 тис.) і Канада (298,1 тис.).
- Правовий статус українських біженців у країнах Європи та за її межами: багато країн поступово **скорочують витрати** на біженців та роблять умови для них більш жорсткими ніж на початку повномасштабного вторгнення.
- Майбутнє статусу тимчасового захисту: найбільш оптимальний сценарій – **надання українцям свободи пересування і вибору місця проживання, аналогічно до громадян ЄС**.
- За нашими розрахунками, за межами України за різними сценаріями можуть залишитись **від 1,7 млн до 2,7 млн українців**.
- **Загальні втрати для економіки України** становитимуть 5,1% від довоєнного ВВП в оптимістичному сценарії, 6,8% - в середньому сценарії та 7,8% - в песимістичному.



ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!